

Udearbejde og familien

Nogle resultater fra Socialforskningsinstituttets undersøgelse af gifte kvinder i familie og erhverv.

Socialforskningsinstituttets undersøgelse af gifte kvinder i familie og erhverv viste, at en trediedel af alle gifte kvinder under 60 år var beskæftiget ved udearbejde i foråret 1965. En nærmere analyse af gifte kvinders deltagelse i erhvervslivet viste, at udearbejde er mere udbredt i byerne og blandt de yngre generationer, og at man kan forvente en udvikling, som vil medføre, at alle gifte kvinder i løbet af deres ægteskab vil være beskæftiget ved udearbejde i kortere eller længere tid.

Hvilken betydning har den gifte kvindes deltagelse i erhvervslivet for hendes stilling i familien? Udearbejdende gifte kvinder bruger gennemsnitligt 4,5 timer dagligt til forskelligt husarbejde sammenlignet med 7 timer for de hjemmearbejdende. Selv om de udearbejdende gifte kvinder bruger mindre tid til husarbejde, må langt de fleste bruge en forholdsvis stor andel af deres fritid til husarbejde.

Det fremgår desuden af materialet, at de anvender flere timer i week-end'en til rengøring, vask, strygning og tøj-reparation end de hjemmearbejdende. Kun ret få, nemlig 15 pct. af de udearbejdende gifte kvinder har en eller anden form for hushjælp.

Når de udearbejdende gifte kvinder oftest selv må klare husarbejdet, kunne man forvente, at deres ægtefæller ville hjælpe dem med forskellige husholdningsaktiviteter, såsom opvask, sengeredning, indkøb af mad og skjortevask. For at få en samlet vurdering af mandens deltagelse i husholdningen har man for syv af de nævnte aktiviteter tildelt familien et point for hver aktivitet, manden hjælper med. Blandt de udearbejdende gifte kvinder hjælper manden gennemsnitlig med 1-2 aktiviteter, og blandt de hjemmearbejdende med gennemsnitlig mindre end 1 aktivitet. Der er altså en tydelig forskel blandt de udearbejdende og de hjemmearbejdende, men mandens indsats i husarbejdet er også for de udearbejdende meget ringe.

Et andet område, hvor man kunne forvente at hustruens udearbejde ændrede forholdene, er selve tilrettelæggelsen af husarbejdet. Er de udearbejdende kvinder mere tilbøjelige til at anvende tidsbesparende metoder eller at købe færdige produkter i stedet for selv at tilberede dem?

Oplysninger om tilberedningen af middagsmaden viste, at såvel de udearbejdende som de hjemmearbejdende husmødre oftest lavede middagsmaden uden anvendelse af konserver eller dybfrost. På grundlag af fire spørgsmål om tøjsyning, hjemmebagning, syltning og vask af sengetøj har man i undersøgelsen beregnet et indeks, som viser, at de udearbejdende kvinder gennemgående er lidt mindre tilbøjelige til at sy deres tøj selv, at bage brød eller kager eller at sylte, og oftere sender sengetøjet til et vaskeri. Samtidig finder man dog, at selv blandt de udearbejdende gifte kvinder bagte mere end 50 pct. brød eller kager hver uge, mere end 50 pct. havde syltet det foregående år og 60 pct. vaskede selv deres sengetøj.

Af væsentlig betydning for kvindens stilling i familien er den indflydelse hun har på beslutningsprocessen i familien. Hvem træffer afgørelserne i familien, manden eller hustruen, eller træffer man dem i fællesskab?

For at belyse dette problem har man i undersøgelsen stillet følgende spørgsmål inden for tre områder i familielivet.

På det økonomiske område:

»Hvem plejer at lægge budget eller bestemme, hvad pengene skal bruges til?«

»Hvem har resten af pengene, når de faste udgifter er betalt?«

»Hvem bestemmer beløbet i husholdningspenge?«

»Hvem traf den endelige afgørelse om købet af radio, fjernsyn eller pladespiller?«

»Hvem traf den endelige afgørelse om købet af vaskemaskine, køleskab eller komfur?«

Med hensyn til husholdningen og børnepasningen:

»Hvem har mest at sige, når det gælder ind-

køb af mad, køb af tøj til børnene og børnenes opdragelse?«

Med hensyn til ferie og fritid:

»Hvem har mest at sige, når det gælder ferieplaner, og hvad der skal gøres om aftenen?«

Langt fra alle kvinder var i stand til at give et fyldestgørende svar på disse spørgsmål; bl.a. fordi nogle af spørgsmålene ikke var relevante for de pågældende, eller fordi det var vanskeligt at bestemme, hvem der traf afgørelsen. Ved en vurdering af resultaterne skal man desuden tage i betragtning, at man kun har oplysninger fra den ene af ægtefællerne, nemlig hustruerne.

Gennem en sammenvejning af svarene kunne man nå frem til følgende familietyper inden for de forskellige områder.

Tabel 1. Fordeling af familietyper på forskellige beslutningsområder.

Familietype	Beslutningsområde		
	Økonomiske	Husholdning og børneopdragelse	Ferie og fritid
	pct.	pct.	pct.
Overvejende fælles beslutninger	46	22	84
Hustru dominerer ..	16	75	8
Manden dominerer .	22	0	7
Mand og hustru fordeler beslutninger ligeligt	2	3	1
I alt pct.	100	100	100
Antal familier	1821	1710	1419

Sammenligner man nu de udearbejdende gifte kvinder med de hjemmearbejdende fremgår det, at blandt de heltidsudearbejdende er andelen af familien med fællesbeslutninger i den for det økonomiske område 54 pct. mod 42 pct. blandt de hjemmearbejdende. Omvendt forekommer familier, hvor manden dominerer i 42 pct. af tilfældene blandt de hjemmearbejdende mod 24 pct. blandt de heltidsbeskæftigede. Denne sammenhæng mellem ude-

arbejde og indflydelse på det økonomiske område finder man uanset, om det drejer sig om gifte kvinder med en høj eller lav uddannelse, i byerne eller på landet, i de højere eller lavere samfundslag, og uanset kvindens alder eller familiens indtægt.

Selv om der er en klar sammenhæng mellem hustruens deltagelse i erhvervslivet og hendes indflydelse på familiens økonomi, kan man forklare denne sammenhæng på to måder:

A. Det er netop kvinder, som i forvejen allerede har stor indflydelse på familiens økonomi, som søger udearbejde.

B. Udearbejde styrker hustruens stilling i familien.

Undersøgelsens materiale viser imidlertid, at der blandt de hjemmearbejdende er lige stor interesse for at søge udearbejde blandt de familier, hvor man træffer de økonomiske beslutninger i fællesskab og blandt familier, hvor manden dominerer på det økonomiske område. Det er derfor mere rimeligt at antage den anden forklaring, at udearbejde styrker hustruens økonomiske stilling i familien. Det fremgår desuden af materialet, at hustruens indflydelse er større jo større indtægter, hun selv har, og hvis hendes indtægt udgør en væsentlig del af familiens indtægt.

Med hensyn til husholdningen og børneopdragelsen har udearbejde tilsyneladende en anden virkning på familieforholdene. Blandt de heltidsbeskæftigede forekommer fællesbeslutninger om husholdningsspørgsmål og børneopdragelse blandt 28 pct. af familier sammenlignet med 21 pct. blandt de hjemmearbejdende. Derimod dominerer hustruen kun i 65 pct. af familier blandt heltidsbeskæftigede sammenlignet med 77 pct. blandt de hjemmearbejdende. Tilsyneladende kan man her spore en vis tendens til, at manden bliver mere taget med i beslutninger på dette område, når hustruen er udearbejdende.